

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 15 marca 2012 r.*

Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego — Dyrektywa 92/43/EWG — Artykuł 4 ust. 1 i art. 12 ust. 1 — Brak włączenia w przewidzianym terminie terenu jeziora Paralimni jako mającego znaczenie dla Wspólnoty — System ochrony gatunku *Natrix natrix* cypriaca (cyprijskiego zaskrońca zwyczajnego)

W sprawie C-340/10

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 7 lipca 2010 r.,

Komisja Europejska, reprezentowana przez G. Zavvosa oraz D. Recchię, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona skarżąca,

przeciwko

Republice Cypryjskiej, reprezentowanej przez K. Lykourgosa oraz M. Chatzigeorgiou, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, A. Prechal, K. Schiemann, L. Bay Larsen (sprawozdawca) i C. Toader, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając procedurę pisemną,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: grecki.

Wyrok

- 1 W skardze Komisja Europejska wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że:
 - poprzez brak włączenia terenu jeziora Paralimni do krajowego wykazu proponowanych terenów mających znaczenie dla Wspólnoty (zwanymi dalej „pTZW”),
 - poprzez zezwalanie na działalność, która poważnie zagraża cechom ekologicznym jeziora Paralimni, oraz poprzez brak przyjęcia środków ochronnych koniecznych do zachowania populacji gatunku *Natrix natrix* cypriaca (cyprijskiego zaskrońca zwyczajnego), który ma znaczenie ekologiczne dla jeziora Paralimni i zapory Xyliatos, oraz
 - poprzez brak przyjęcia środków koniecznych dla ustanowienia i stosowania systemu ścisłej ochrony tego gatunku,

Republika Cypryjska naruszyła obowiązki ciążące na niej, odpowiednio, na mocy art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206, s. 7), zmienionej dyrektywą Rady 2006/105/WE z dnia 20 listopada 2006 r. (Dz.U. L 363, s. 368) (zwanej dalej „dyrektywą »siedliskową«”), dyrektywy „siedliskowej” w wykładni nadanej jej przez wyroki z dnia 13 stycznia 2005 r. w sprawie C-117/03 *Dragaggi i in.*, Zb. Orz. s. I-167, oraz z dnia 14 września 2006 r. w sprawie C-244/05 *Bund Naturschutz in Bayern i in.*, Zb. Orz. s. I-8445, a także na mocy art. 12 ust. 1 tej dyrektywy.

Ramy prawne

- 2 Na podstawie art. 3 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy „siedliskowej” „zostanie stworzona spójna europejska sieć ekologiczna specjalnych obszarów ochrony, pod nazwą Natura 2000. Ta sieć, złożona z terenów, na których znajdują się typy siedlisk przyrodniczych wymienione w załączniku I i siedliska gatunków wymienione w załączniku II, umożliwi zachowanie tych typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu lub, w stosownych przypadkach, ich odtworzenie”.
- 3 Artykuł 4 ust. 1 i 2 dyrektywy stanowi:

„1. Na podstawie kryteriów określonych w załączniku III (etap 1) oraz stosownych informacji naukowych każde państwo członkowskie proponuje wykaz terenów, wskazując, które typy siedlisk przyrodniczych z załącznika I i które gatunki z załącznika II są rodzime w odniesieniu do terytorium, na którym tereny się znajdują. W przypadku gatunków zwierząt rozmieszczonych na dużych obszarach, te tereny odpowiadają miejscom w obrębie naturalnego zasięgu tych gatunków, w których występują fizyczne lub biologiczne czynniki istotne dla ich życia i reprodukcji. W przypadku gatunków wodnych, o zasięgu obejmującym duże obszary, te tereny zostaną zaproponowane tylko tam, gdzie istnieje dający się jednoznacznie określić obszar, na którym występują fizyczne i biologiczne czynniki istotne dla ich życia i reprodukcji. [...]

Niniejszy wykaz zostaje przekazany Komisji w ciągu trzech lat od notyfikacji niniejszej dyrektywy, wraz z informacją na temat każdego terenu. [...]

2. Na podstawie kryteriów określonych w załączniku III (etap 2) [...] Komisja, w porozumieniu z każdym państwem członkowskim, opracowuje projekt wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, oparty o wykazy poszczególnych państw członkowskich, wskazujący te tereny, które utraciły jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym.

[...]

Wykaz terenów wybranych jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty, określający te spośród nich, które obejmują jeden lub więcej typów siedlisk przyrodniczych albo jeden lub więcej gatunków o znaczeniu priorytetowym, zostaje przyjęty przez Komisję zgodnie z procedurą określoną w art. 21”.

4 Artykuł 5 tej dyrektywy stanowi:

„1. W wyjątkowych przypadkach, gdy Komisja stwierdzi, że krajowy wykaz, o którym mowa w art. 4 ust. 1, nie wymienia terenu, na którym znajduje się typ siedliska przyrodniczego lub gatunek o znaczeniu priorytetowym na podstawie stosownych, wiarygodnych informacji naukowych, a który uważa ona za istotny dla zachowania tego typu siedliska przyrodniczego o znaczeniu priorytetowym lub dla przetrwania tego gatunku o znaczeniu priorytetowym, zainicjowana zostaje dwustronna procedura konsultacji między danym państwem członkowskim a Komisją, mająca na celu porównanie danych naukowych wykorzystywanych przez każde z nich.

2. Jeśli z chwilą zakończenia okresu konsultacji, nieprzekraczającego sześciu miesięcy, spór nie zostanie rozwiązany, Komisja przekazuje Radzie wniosek odnoszący się do wyboru terenu jako terenu mającego znaczenie dla Wspólnoty.

3. Rada, stanowiąc jednomyślnie, podejmuje decyzję w ciągu trzech miesięcy od daty przedłożenia wniosku.

4. W czasie konsultacji i oczekiwania na decyzję Rady dany teren podlega przepisom art. 6 ust. 2”.

5 Artykuł 12 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej” brzmi następująco:

„Państwa członkowskie podejmą wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a) w ich naturalnym zasięgu, zakazujące:

- a) jakichkolwiek form celowego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków dziko występujących;
- b) celowego niepokojenia tych gatunków, w szczególności podczas okresu rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji;
- c) celowego niszczenia lub wybierania jaj;
- d) pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku”.

6 Cypryjski zaskroniec zwyczajny jest gatunkiem priorytetowym znajdującym się w załączniku II i załączniku IV lit. a) dyrektywy „siedliskowej”.

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu i postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

7 W dniu 16 maja 2006 r. Komisja otrzymała od cypryjskiej federacji organizacji ochrony środowiska i organizacji ekologicznych skargę dotyczącą niewystarczającej ochrony cypryjskiego zaskronca zwyczajnego. Według tej skargi Republika Cypryjska z naruszeniem prawa nie dokonała włączenia terenu jeziora Paralimni do krajowego wykazu pTZW.

8 Z uwagi na posiadane przez siebie informacje Komisja w dniu 23 marca 2007 r. skierowała do Republiki Cypryjskiej wezwanie do usunięcia uchybień, w którym zwracała jej uwagę na niewystarczającą ochronę tego gatunku z powodu braku na krajowym wykazie pTZW terenu jeziora Paralimni oraz braku ochrony rzeczonożnego terenu oraz obszaru zapory Xyliatos.

- 9 Pismem z dnia 18 maja 2007 r. Republika Cypryjska odpowiedziała na wezwanie do usunięcia uchybień, wskazując, że właściwy organ podjął dyskusję z zainteresowanymi stronami w celu przedstawienia do końca 2007 r. wspólnie uzgodnionej propozycji włączenia terenu jeziora do krajowego wykazu pTZW. Rzeczone państwo członkowskie wymieniło również różne środki, które zostały przyjęte w celu wzmocnienia ochrony obszaru zapory Xyliatos. Wreszcie stwierdziło, że wystosowanie wezwania do usunięcia uchybień było przedwczesne i bezprawne, ponieważ Komisja powinna była postępować zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 5 dyrektywy „siedliskowej”, a nie zgodnie z procedurą w sprawie uchybienia zobowiązaniom przewidzianą w art. 258 TFUE.
- 10 Pismem z dnia 6 czerwca 2008 r. Komisja skierowała uzasadnioną opinię, w której stwierdziła, że poprzez brak przyjęcia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych koniecznych dla dostosowania się do dyrektywy „siedliskowej” Republika Cypryjska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy rzeczony dyrektywy. W konsekwencji Komisja wezwała Republikę Cypryjską do podjęcia wymaganych środków w celu dostosowania się do owej umotywowanej opinii w terminie dwóch miesięcy liczonych od daty jej otrzymania.
- 11 Pismem z dnia 21 listopada 2008 r. Republika Cypryjska odpowiedziała na rzeczony uzasadnioną opinię, wskazując środki, które zostały przyjęte w celu ochrony cypryjskiego zaskrońca zwykłego, oraz podkreślając postęp osiągnięty w celu włączenia terenu jeziora Paralimni do krajowego wykazu pTZW.
- 12 W piśmie z dnia 18 grudnia 2009 r. Komisja w szczególności powołała się na skargi dotyczące rozwoju budownictwa w części północnej terenu jeziora Paralimni.
- 13 Pismem z dnia 23 grudnia 2009 r. Republika Cypryjska poinformowała Komisję, że wspomniany teren został oficjalnie włączony do krajowego wykazu pTZW w dniu 24 listopada 2009 r. Rzeczone państwo członkowskie nie włączyło jednak do tego wykazu północnych krańców jeziora Paralimni.
- 14 Następnie Republika Cypryjska oddaliła skargi powołane przez Komisję dotyczące rozwoju budownictwa w północnej części tego jeziora.

W przedmiocie skargi

W przedmiocie braku w krajowym wykazie pTZW terenu jeziora Paralimni

Argumentacja stron

- 15 Komisja uważa, że poprzez brak włączenia przed wygaśnięciem terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii terenu jeziora Paralimni do krajowego wykazu pTZW Republika Cypryjska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 4 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”.
- 16 Jeżeli chodzi o art. 5 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”, którego zastosowania domagała się Republika Cypryjska w fazie poprzedzającej wniesienie skargi w chwili, gdy Komisja stwierdziła brak w krajowym wykazie pTZW terenu niezbędnego dla zachowania gatunku cypryjskiego zaskrońca zwykłego, Komisja podnosi, że przepis ten zakłada istnienie sporu w kwestii naukowej pomiędzy nią a zainteresowanym państwem członkowskim, który nie istniał w niniejszym przypadku. W niniejszej sprawie informacje, którymi posługiwała się jedna i druga strona, były te same i nie były kwestionowane. W pismach z dnia 12 sierpnia i 21 listopada 2008 r. Republika Cypryjska zobowiązała się do włączenia terenu jeziora Paralimni do krajowego wykazu pTZW. W konsekwencji nie można mówić o sporze w kwestiach naukowych lub o porównywaniu informacji.

- 17 Tytułem pomocniczym Komisja twierdzi, że istnieją poważne sygnały, że granice terenu, które zostały jej ostatecznie zakomunikowane w związku z wyznaczeniem pTZW, w zakresie, w jakim nie obejmują one ważnego obszaru położonego na północnych krańcach jeziora Paralimni, który został przekształcony w obszar przeznaczony pod zabudowę w trakcie 2009 r., nie są wystarczające dla ochrony i zachowania gatunku cypryjskiego zaskrońca zwykłego, a co za tym idzie, naruszenie nadal utrzymuje się.
- 18 Republika Cypryjska przypomina, że nigdy nie kwestionowała tego, iż teren jeziora Paralimni powinien stanowić pTZW. Twierdzi, jednak, że wyznaczenie aktualnych granic obszaru jako pTZW jest wystarczające dla ochrony i zachowania odnośnego gatunku. Gatunek ten występuje jedynie w południowej i wschodniej części pTZW. Ponadto badania przeprowadzone przez eksperta austriackiego, na które powołuje się Komisja, nie zawierają wyraźnych wskazówek dotyczących wyznaczenia granic pTZW, jakie uznaje on za konieczne dla wystarczającej ochrony cypryjskiego zaskrońca.
- 19 Ponieważ Republika Cypryjska podnosi, przedstawiając na poparcie tego twierdzenia dane naukowe, że wyznaczenie granic pTZW jest wystarczające dla ochrony cypryjskiego zaskrońca zwykłego i jego siedliska, co jest kwestionowane przez Komisję, istnieje zatem spór naukowy dotyczący oceny danych naukowych. Ów spór uzasadniał wszczęcie procedury dwustronnego uzgadniania przewidzianej w art. 5 dyrektywy „siedliskowej”.

Ocena Trybunału

- 20 W odniesieniu do przedmiotu skargi należy przypomnieć, że Trybunał może zgodnie z art. 92 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem orzec, czy skarga jest niedopuszczalna ze względu na bezwzględne przeszkody procesowe.
- 21 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem postępowanie poprzedzające wniesienie skargi ma na celu umożliwienie zainteresowanemu państwu członkowskiemu, po pierwsze, zastosowania się do zobowiązań, które nakłada na nie prawo Unii, a po drugie, skutecznego podniesienia argumentów na swoją obronę wobec zarzutów sformułowanych przez Komisję. Przedmiot skargi wniesionej na podstawie art. 258 TFUE jest w związku z tym ograniczony ramami postępowania poprzedzającego wniesienie skargi przewidzianego przez ten przepis. Tym samym skarga może opierać się jedynie na zarzutach wskazanych w postępowaniu poprzedzającym wniesienie skargi (zob. w szczególności wyrok z dnia 10 maja 2001 r. w sprawie C-152/98 Komisja przeciwko Niderlandom, Rec. s. I-3463, pkt 23).
- 22 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że z akt sprawy nie wynika, że w trakcie fazy poprzedzającej wniesienie skargi, czy to na etapie wezwania do usunięcia uchybień, czy też na etapie uzasadnionej opinii, poruszona została kwestia wyznaczenia granic terenu jeziora Paralimni, ani też że Komisja podniosła jakikolwiek argument dotyczący w szczególności północnej części tego obszaru. Jeżeli chodzi o brak w krajowym wykazie pTZW obszaru jeziora Paralimni, to Komisja ograniczyła się do zażądania włączenia tego terenu, określonego w sposób ogólny, bez wskazówek dotyczących jego granic, do krajowego wykazu pTZW, a Republika Cypryjska zobowiązała się do jego włączenia do tego wykazu, co wreszcie uczyniła ponad siedemnaście miesięcy po wystosowaniu uzasadnionej opinii.
- 23 Ponieważ postępowanie poprzedzające wniesienie skargi w żaden sposób nie dotyczy wyznaczenia granic terenu jeziora Paralimni, ani też w szczególności kwestii włączenia do niego części północnej tego obszaru, skarga jest niedopuszczalna w zakresie, w jakim dotyczy ona tego ostatniego tematu.
- 24 Jeżeli chodzi o zarzut dotyczący braku włączenia obszaru jeziora Paralimni do krajowego wykazu pTZW, Trybunał zauważa, że nigdy nie zakwestionowano tego, że zasadniczo teren ten powinien zostać włączony do tego wykazu.

- 25 W związku z tym należy stwierdzić, po pierwsze, że w każdym razie nie zostały spełnione przesłanki stosowania art. 5 dyrektywy „siedliskowej” w odniesieniu do dwóch ww. zarzutów.
- 26 Po drugie, jeżeli chodzi o zarzut dotyczący braku włączenia obszaru jeziora Paralimni do krajowego wykazu pTZW, to wiadomo, że obszar ten nie został włączony do rzeczonoego wykazu przed wygaśnięciem terminu ustalonego w uzasadnionej opinii.
- 27 Ze względu na to, że występowanie uchybienia powinno być oceniane w zależności od sytuacji mającej miejsce w państwie członkowskim w momencie upływu terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii i że zmiany, które nastąpiły w okresie późniejszym, nie mogą być uwzględniane przez Trybunał (zob. w szczególności wyrok z dnia 11 stycznia 2007 r. w sprawie C-183/05 Komisja przeciwko Irlandii, Zb. Orz. s. I-137, pkt 17), należy stwierdzić, że skarga Komisji jest uzasadniona w odniesieniu do rzeczonoego zarzutu.

W przedmiocie zezwalania na działalność, która degraduje lub niszczy siedlisko odnośnego gatunku

W przedmiocie dopuszczalności

– Argumentacja stron

- 28 Republika Cypryjska podnosi, że ani wezwanie do usunięcia uchybień, ani uzasadniona opinia nie odnoszą się do działalności strzelnicy oraz prac odkrywkowych. W związku z tym Komisja poszerzyła przedmiot sporu, odnosząc się w skardze do strzelnicy oraz do prac odkrywkowych, jako do działalności, która degraduje lub niszczy siedlisko danego gatunku.
- 29 Republika Cypryjska twierdzi, że ponieważ nie miała ona możliwości przedstawienia uwag w odpowiedzi na te argumenty, nie mogą one być brane pod uwagę przez Trybunał przy ocenie zarzutów Komisji. Przedmiot sporu nie może bowiem zostać poszerzony o okoliczności późniejsze niż uzasadniona opinia, chyba że okoliczności te mają taki sam charakter, co okoliczności, których dotyczy owa opinia, i stanowią to samo zachowanie, co nie ma miejsca w niniejszej sprawie.
- 30 Jeżeli chodzi o rozwój budownictwa mieszkaniowego w „północnej części jeziora”, to uzasadniona opinia nie określiła w wyraźny sposób argumentów podniesionych ogólniej w wezwaniu do usunięcia uchybień. Dokładniej rozwój budownictwa mieszkaniowego w spornym miejscu po raz pierwszy został wspomniany w piśmie Komisji z dnia 18 grudnia 2008 r. O „północnej części jeziora” nie wspomina się ani w wezwaniu do usunięcia uchybień, ani w uzasadnionej opinii.
- 31 W związku z tym Republika Cypryjska uważa, że argumenty Komisji dotyczące działalności strzelnicy, prac odkrywkowych oraz rozwoju budownictwa mieszkaniowego w północnej części jeziora Paralimni należy oddalić jako niedopuszczalne.
- 32 Komisja zauważa, że w wezwaniu do usunięcia uchybień oraz w uzasadnionej opinii wskazała na zachowanie Republiki Cypryjskiej, która zezwala na działalność zagrażającą w poważny sposób ekologicznym cechom wspomnianego jeziora, oraz na okoliczność, że nie przyjęła ona środków ochrony koniecznych dla zachowania populacji cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego, z naruszeniem prawa Unii. W tych ramach i na poparcie tego zarzutu Komisja wskazuje konkretnie na nadmierne pompowanie wody, rozwój budownictwa oraz na wyścigi motokrosowe.
- 33 Nawet jeżeliby założyć, że działalność strzelnic i prace odkrywkowe stanowią okoliczności późniejsze niż uzasadniona opinia, to Komisja podnosi, że przedmiot sporu może zostać rozszerzony na okoliczności, które zaistniały po tej opinii, jeżeli chodzi o okoliczności, które mają taki sam charakter, co okoliczności, których dotyczy owa opinia, i które stanowią to samo zachowanie.

34 Odnosnie do rzekomego braku precyzji w sformułowaniu argumentów dotyczących rozwoju budownictwa Komisja podnosi, że określiła ona to pojęcie ogólnie jako rozwój budownictwa „obok jeziora, ale także w ramach jego granic”. Owa precyzja obejmowała w oczywisty sposób również północną część jeziora, ponieważ znajdowała się ona „w obrębie granic” jeziora. W każdym razie Komisja nie miała żadnej realnej możliwości włączenia niedawnego problemu rozwoju budownictwa dotyczącego północnej części jeziora do wezwania do usunięcia uchybień lub do uzasadnionej opinii, ponieważ Republika Cypryjska włączyła ten obszar do planu urbanistycznego dopiero w marcu 2009 r., to znaczy po wygaśnięciu terminu na odpowiedź na uzasadnioną opinię.

– Ocena Trybunału

35 Jeżeli chodzi o prace odkrywkowe, to należy zauważyć, że znajdują się one wśród okoliczności, jakie Komisja zarzuciła Republice Cypryjskiej w wezwaniu do usunięcia uchybień i w uzasadnionej opinii.

36 W związku z tym argument dotyczący zezwalania na prace odkrywkowe jest dopuszczalny.

37 Jeżeli chodzi o działanie strzelnic, to należy podkreślić, co przyznaje sama Komisja, że okoliczność ta nie została wspomniana w trakcie postępowania poprzedzającego wniesienie skargi. O ile prawdą jest, że okoliczności, które co prawda zaistniały po uzasadnionej opinii, lecz mają taki sam charakter jak okoliczności przewidziane w tej opinii i stanowią to samo zachowanie, mogą zostać wzięte pod uwagę w ramach skargi w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (zob. podobnie wyroki: z dnia 22 marca 1983 r. w sprawie 42/82 Komisja przeciwko Francji, Rec. s. 1013, pkt 20; z dnia 4 lutego 1988 r. w sprawie 113/86 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. 607, pkt 11), to jednak nie jest tak w przypadku działalności strzelnic w porównaniu z pompowaniem wody, rozwojem budownictwa, pracami odkrywkowymi lub organizowaniem wyścigów motokrosowych.

38 W związku z tym argument dotyczący działalności strzelnic jest niedopuszczalny.

39 Jeżeli chodzi o argument dotyczący rozwoju budownictwa mieszkaniowego w północnej części jeziora Paralimni i jego skutków dla tego obszaru, to należy stwierdzić, że z uwagi na to, co zostało wskazane w pkt 23 niniejszego wyroku, oraz z uwagi na to, że argument ten nie został w każdym razie podniesiony przez Komisję ani w wezwaniu do usunięcia uchybień, ani w jej umotywowanej opinii, jest on również niedopuszczalny.

Co do istoty

– Argumentacja stron

40 Komisja twierdzi, że orzecznictwo Trybunału, które uznaje konieczność ochrony pTZW i zachowania celów dyrektywy „siedliskowej”, w szczególności w zakresie dotyczącym tworzenia spójnej europejskiej sieci ekologicznej, ma zastosowanie również do obszarów spełniających kryteria ekologiczne konieczne dla znalezienia się w wykazie pTZW.

41 Komisja wskazuje, że Republika Cypryjska zezwalała na nadmierne i bezprawne pompowanie wody, które skutkuje w szczególności niszczeniem siedliska odnośnego gatunku lub utratą przez nie reprezentatywnych cech charakterystycznych. Ponadto rozwój budownictwa na spornym terenie zmniejszył powierzchnię tego siedliska i miał w związku z tym bardzo szkodliwy wpływ na zachowanie terenu i danego gatunku. Poza tym organizowanie wyścigów motokrosowych jest szczególnie szkodliwe dla cypryjskiego zaskrońca zwykłego z uwagi na ciągłe zakłócanie i stanowi źródło niebezpieczeństwa, ponieważ powoduje one zranienia, a nawet śmierć zwierząt.

42 Jeżeli chodzi o pobieranie wody z miejsca, gdzie cypryjski zaskroniec zwykły ma swoje siedlisko, to Republika Cypryjska wskazała, że zaprzestała już tego poboru, a w związku z tym niepokój o spadek poziomu wody w siedlisku tego gatunku oraz o zniszczenie tego gatunku z powodu pompowania nie jest już uzasadniony. Jeżeli chodzi o budowę mieszkań „na brzegu jeziora”, to pozwane państwo członkowskie podkreśla, że nie ma żadnego rozwoju budownictwa mieszkaniowego w obrębie danego pTZW oraz że rozwój budownictwa mieszkaniowego na obrzeżach tego obszaru nie pozostaje w obrębie siedliska cypryjskiego zaskronca zwykłego i nie będzie miał szkodliwych skutków w przeciwieństwie do tego, co twierdzi Komisja. Jeżeli chodzi o prowadzenie toru motokrosowego, to Republika Cypryjska zauważa, że zaprzestano takiej działalności oraz że tor jako taki poddany został rozbiórce.

– Ocena Trybunału

43 Należy przypomnieć, że jeżeli chodzi o tereny, które mogą zostać określone jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty, znajdujące się na przekazanych Komisji wykazach krajowych, a w szczególności te, na których znajdują się typy siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym lub gatunki o takim znaczeniu, państwa członkowskie są zobowiązane na podstawie dyrektywy „siedliskowej” do przyjęcia środków właściwych, z punktu widzenia celu ochrony przewidzianego w tej dyrektywie, dla zachowania właściwego interesu ekologicznego, jakie obszary te mają na poziomie krajowym (zob. ww. wyrok w sprawie Draggagi i in., pkt 30).

44 System właściwej ochrony znajdujący zastosowanie do terenów umieszczonych w wykazie krajowym przekazanym Komisji na podstawie art. 4 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej” wymaga, aby państwa członkowskie nie zezwalały na ingerencje, które mogłyby poważnie zagrozić ekologicznemu charakterowi tych terenów. Tak jest w szczególności w przypadku ingerencji, które zagrażają bądź to istotnym zmniejszeniem powierzchni terenu, bądź mogą doprowadzić do wymarcia gatunków o znaczeniu priorytetowym żyjących na tym terenie, bądź też w końcu mogą skutkować zanikaniem jego cech charakterystycznych (zob. ww. wyrok w sprawie Bund Naturschutz in Bayern i in., pkt 46, 47).

45 Gdyby bowiem tak nie było, istniałoby niebezpieczeństwo zafałszowania procesu decyzyjnego na poziomie Unii Europejskiej, który opiera się nie tylko na całości terenów zgłoszonych przez państwa członkowskie, ale również charakteryzuje się ekologicznymi porównaniami między różnymi terenami zaproponowanymi przez państwa członkowskie, a Komisja nie byłaby w stanie wypełnić swojego zadania w rozpatrywanej dziedzinie, to znaczy w szczególności ustanowienia wykazu terenów wybranych jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty w celu ustanowienia spójnej europejskiej sieci ekologicznej specjalnych obszarów ochrony (zob. ww. wyrok w sprawie Bund Naturschutz in Bayern i in., pkt 41, 42).

46 Powyższe rozważania dotyczą w każdym wypadku również mutatis mutandis terenów, w odniesieniu do których dane państwo członkowskie nie zaprzeczyło, że spełniają one kryteria ekologiczne przewidziane w art. 4 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”, i które w związku z tym powinny znajdować się w przekazanym Komisji krajowym wykazie pTZW.

47 W rzeczywistości nie można dopuścić do tego, aby na podstawie dyrektywy „siedliskowej” i zamierzonych przez nią celów teren taki jak sporny w niniejszej sprawie, w stosunku do którego państwo członkowskie nie zaprzecza, iż powinien on zostać włączony do rzeczzonego wykazu, nie korzystał z żadnej ochrony.

48 Jeżeli chodzi o zachowania, które Komisja zarzuca Republice Cypryjskiej i w stosunku do których twierdzi, że powodują one niszczenie siedliska cypryjskiego zaskronca zwykłego na terenie jeziora Paralimni oraz zagrażają utrzymaniu gatunku na tym terenie, to nie zaprzeczono temu, że

organizowanie wyścigów motokrosowych na tym terenie, któremu pozwane państwo członkowskie, jak twierdzi, położyło kres po upływie terminu przewidzianego w uzasadnionej opinii, stanowi zachowanie, które jest w stanie poważnie zagrozić cechom ekologicznym tego miejsca.

- 49 W tej kwestii zarzut jest zatem uzasadniony.
- 50 Jeżeli chodzi o nadmierne pompowanie wody na spornym terenie, to z akt postępowania wynika, że jeszcze nie zaprzestano tej działalności w dniu wygaśnięcia dwumiesięcznego terminu wyznaczonego w uzasadnionej opinii. Tymczasem w niniejszej sprawie okazuje się, że taki rodzaj działalności może mieć znaczny negatywny wpływ na siedlisko cypryjskiego zaskrońca zwykłego i na zachowanie tego gatunku, w szczególności w trakcie lat suszy.
- 51 W związku z tym zarzut uwzględniony zostaje również i w tej kwestii.
- 52 Jeżeli chodzi o zarzucany przez Komisję Republice Cypryjskiej rozwój budownictwa jedynie w części północnej spornego pTZW, który miałby spowodować zmniejszenie powierzchni siedliska danego gatunku, to Republika Cypryjska przyznaje, że taki rozwój ma miejsce wokół pTZW, ale nie w jego obrębie, i zaprzecza zarzucanym przez Komisję szkodliwym skutkom.
- 53 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach postępowania w sprawie stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego Komisja zobowiązana jest do wykazania istnienia zarzucanego uchybienia i dostarczenia Trybunałowi dowodów potrzebnych do sprawdzenia przezeń istnienia tego uchybienia, przy czym Komisja nie może opierać się na jakimkolwiek domniemaniu (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Irlandii, pkt 39; wyrok z dnia 22 września 2011 r. w sprawie C-90/10 Komisja przeciwko Hiszpanii, pkt 25).
- 54 W braku jakiegokolwiek dowodu dotyczącego wpływu rzezonego rozwoju budownictwa na powierzchnię siedliska cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego w danej części pTZW, taki argument, tak jak argument powiązany dotyczący zezwalania na prace odkrywkowe, nie może zostać jednak uznany za uzasadniony.
- 55 W związku z tym zarzut dotyczący naruszenia dyrektywy „siedliskowej” ze względu na zezwalanie na działalność, która degraduje i niszczy siedlisko danego gatunku, w odniesieniu do terenu jeziora Paralimni, należy uwzględnić z zastrzeżeniem tego, co zostało stwierdzone w pkt 54 niniejszego wyroku.

W przedmiocie braku ustanowienia i braku stosowania systemu ścisłej ochrony cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego

Argumentacja stron

- 56 Komisja twierdzi, że poprzez zezwalanie na ww. działalność, taką jak w szczególności nadmierne pompowanie wody, a także organizację wyścigów motokrosowych i brak stosowania środków ochrony, Republika Cypryjska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art.12 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”. W konsekwencji owej działalności bowiem obszar siedliska cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego i populacja tego gatunku uległa zmniejszeniu na terenie jeziora Paralimni.
- 57 Komisja uważa, że projekty budowlane na rzezonym terenie mają poważne konsekwencje z uwagi na roboty ziemne i wyrównywanie terenu, które niszczą siedlisko tego gatunku. Parcelacja północnej części jeziora Paralimni narusza również art. 12 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy „siedliskowej”.

58 Z wyjątkiem tego, co dotyczy bezprawnego organizowania wyścigów, Republika Cypryjska twierdzi, iż podjęła środki konieczne dla stosowania systemu ścisłej ochrony cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego oraz że nie naruszyła przez to obowiązków ciążących na niej na mocy art. 12 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”.

Ocena Trybunału

59 Należy przypomnieć, że art. 12 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej” nakłada na państwa członkowskie obowiązek podjęcia niezbędnych środków w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków zwierząt znajdujących się w załączniku IV lit. a) do tej dyrektywy w miejscu ich naturalnego występowania, zakazując wszelkich form celowego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków dziko występujących, celowego niepokojenia tych gatunków, w szczególności podczas okresu rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji, celowego niszczenia lub wybierania jaj, a także pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku.

60 Transpozycja art. 12 ust. 1 wymaga od państw członkowskich nie tylko ustanowienia kompletnych ram legislacyjnych, ale również podjęcia w tym zakresie działań konkretnych i szczególnych w zakresie ochrony (ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Irlandii, pkt 29).

61 Tym samym system ścisłej ochrony zakłada podjęcie spójnych i wzajemnie powiązanych działań o charakterze prewencyjnym (wyrok z dnia 16 marca 2006 r. w sprawie C-518/04 Komisja przeciwko Grecji, Zb. Orz. s. I-42, pkt 16; ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Irlandii, pkt 30).

62 Taki system ścisłej ochrony powinien pozwolić na rzeczywiste unikanie wszelkich form celowego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków zwierząt znajdujących się w załączniku IV lit. a) do dyrektywy „siedliskowej”, celowego niepokojenia tych gatunków, w szczególności podczas okresu rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji, celowego niszczenia lub wybierania jaj, a także pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku (zob. podobnie wyrok z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie C-383/09 Komisja przeciwko Francji, Zb. Orz. s. I-4869).

63 W niniejszej sprawie pozwane państwo członkowskie przyznaje, że poprzez zezwalanie na organizowanie wyścigów motokrosowych naruszyło ono art. 12 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”.

64 Jeżeli chodzi o nadmierne pompowanie wody, to biorąc pod uwagę pkt 50 niniejszego wyroku oraz okoliczność, iż powszechnie znany był fakt występowania cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego na terenie jeziora Paralimni, należy stwierdzić w każdym razie, że stanowi ono celowe niepokojenie tych gatunków w rozumieniu art. 12 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”.

65 Jeżeli chodzi o argument dotyczący szkodliwych dla cypryjskiego zaskrońca zwykłego skutków związanych z rozwojem budownictwa na terenie jeziora Paralimni, to z dowodów dołączonych do akt wynika, że rozwój budownictwa i nieruchomości istniejące na terenie jeziora Paralimni lub w jego pobliżu, a w szczególności w jego północnej części lub w pobliżu tej części, z którymi związane są prace odkrywkowe, są w stanie spowodować zakłócenia dotyczące ten gatunek chroniony w obrębie całego ekosystemu tego terenu.

66 W tych okolicznościach okazuje się, że Republika Cypryjska nie ustanowiła systemu ścisłej ochrony pozwalającego na rzeczywiste uniknięcie wszystkich wypadków, o których przypomniano w pkt 62 niniejszego wyroku.

67 W związku z tym zarzut dotyczący naruszenia art. 12 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej” jest uzasadniony.

68 W świetle powyższych rozważań należy uwzględnić skargę Komisji z zastrzeżeniem stwierdzenia poczynionego w pkt 55 niniejszego wyroku.

69 Tym samym należy stwierdzić, że Republika Cypryjska

- poprzez brak włączenia terenu jeziora Paralimni do krajowego wykazu pTZW,
- poprzez zezwalanie na działalność, która poważnie zagraża cechom ekologicznym jeziora Paralimni, oraz poprzez brak przyjęcia środków ochronnych koniecznych dla zachowania populacji gatunku *Natrix natrix* cypriaca (cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego), który ma znaczenie ekologiczne dla jeziora Paralimni i zapory Xyliatos, oraz
- poprzez brak przyjęcia środków koniecznych dla ustanowienia i stosowania systemu ścisłej ochrony tego gatunku,

uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej, odpowiednio, na mocy art. 4 ust. 1 dyrektywy „siedliskowej”, na mocy „dyrektywy siedliskowej” oraz na mocy art. 12 ust. 1 tej dyrektywy.

W przedmiocie kosztów

70 Zgodnie z art. 69 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Republiki Cypryjskiej kosztami postępowania, a Republika Cypryjska przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

1) Republika Cypryjska

- **poprzez brak włączenia terenu jeziora Paralimni do krajowego wykazu proponowanych terenów mających znaczenie dla Wspólnoty,**
- **poprzez dopuszczenie działalności, która poważnie zagraża cechom ekologicznym jeziora Paralimni, oraz poprzez brak przyjęcia środków ochronnych koniecznych dla zachowania populacji gatunku *Natrix natrix* cypriaca (cypryjskiego zaskrońca zwyczajnego), który ma znaczenie ekologiczne dla jeziora Paralimni i zapory Xyliatos, oraz**
- **poprzez brak przyjęcia środków koniecznych dla ustanowienia i stosowania systemu ścisłej ochrony tego gatunku,**

uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej, odpowiednio, na mocy art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zmienionej dyrektywą Rady 2006/105/WE z dnia 20 listopada 2006 r., na mocy dyrektywy 92/43 ze zmianami, a także na mocy art. 12 ust. 1 tejże dyrektywy 92/43 ze zmianami.

2) Republika Cypryjska zostaje obciążona kosztami postępowania.

Podpisy